

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

Nr

3911

1. Obiekt *H2B/3*

KAPLICA ŚW. Jozafata Kuncewicza w zespole cerkwi

2. Czas powstania

1923 r.

3. Miejscowość

LEŻAJSK

11. Zdjęcia, rzut, sytuacja, orientacja

4. Adres

ul. Jarosławska, 37-300 Leżajsk

nr ewidencyjny działki: 5271

nr księgi wieczystej.....

5. Przynależność administracyjna

województwo podkarpackie

powiat leżański

gmina m. Leżajsk

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Lanżaysko, Lanżeysko, Manzansko,
Manzaysko, Królowomystko, Leżajsk
Zygmuntowski

7. Przynależność administracyjna przed 01.01.1999

województwo rzeszowskie

gmina Leżajsk

8. Właściciel i jego adres

Parafia rzym.-kat. p.w. Św. Trójcy
ul. Rynek 35
37-300 Leżajsk

9. Użytkownik i jego adres

j. w.

10. Rejestr zabytków

ORIENTACJA Skala 1: 10 000

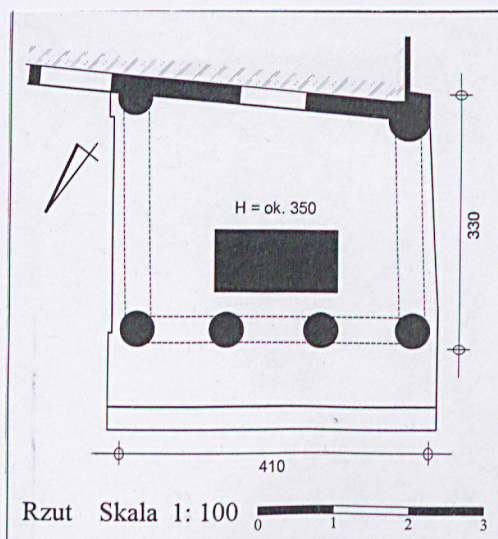
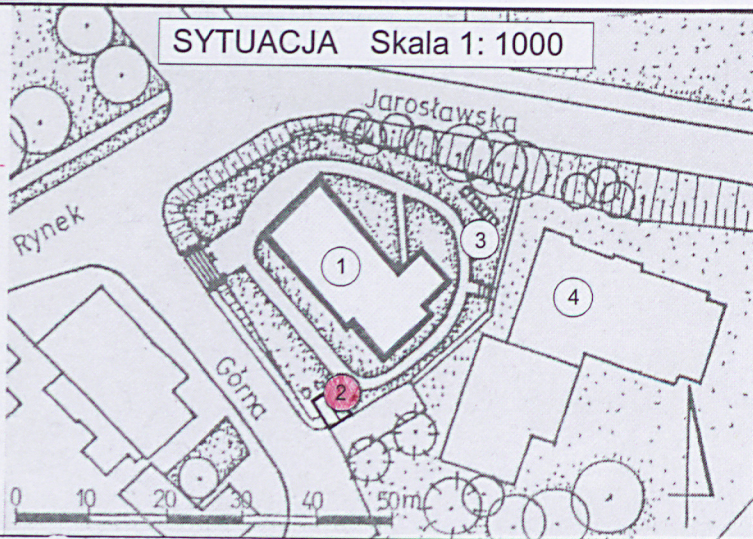
Widok od północy

Legenda:

1. Cerkiew
2. Kaplica
ś.w. Jozafata
3. Dzwonnica
4. Plebania

SYTUACJA Skala 1: 1000

Translokacja Leżajska w 1524 r. spowodowała budowę cerkwi w nowo lokowanym mieście. Jednak z czasem była ona nie wystarczająca dla zwiększającej się liczby wiernych. Z tego powodu przystąpiono do budowy drugiej świątyni, na wzniesieniu obok bramy jarosławskiej. Poświęcono ją p.w. Zaśnięcia Matki Bożej w 1686 r., niestety spłonęła już po 8 latach, w 1699 r. Kolejną postawiono dopiero w 1720 r., spaliła się w 1811 r. Z tego powodu przystąpiono do budowy cerkwi z trwalszego budulca, świątyni murowanej. Wybudowano ją w latach 1828-32. Świątynia została poświęcona 9 grudnia 1832 r. przez władzę przemyskiego Iwana Śnigórskiego, za parocha Andrzeja Pietrasiewicza. Cerkiew spaliła się w czasie pożaru miasta w 1874 r. Odbudowana w 1875 r. W 1900 r. przeprowadzono gruntowną restaurację budowli, prace zostały wykonane pod nadzorem Towarzystwa dla Rozwoju Ukrainńskiej Sztuki we Lwowie. W ramach tym prac wykonano m.in. polichromię autorstwa lwowskiego malarza Hompaka/Chomiaka.

W 1923 r. z okazji trzechsetnej rocznicy śmierci świętego Jozafata Kuncewicza (1580-1623, arcybiskup unicki, zginął śmiercią męczeńską) przy południowym odcinku muru okalającego cerkiew wybudowano klasycyzującą kaplicę poświęconą męczennikowi. Kaplicę poświęcił władca przemyski Jozafat Kocyłowski. Była to budowla poprzedzona trzema schodkami ograniczonymi wachlarzowymi murkami. W narożach belkowania umieszczono daty śmierci świętego i budowy kaplicy. W frontonie była inskrypcja pisana cyrylicą. Pomiedzy kolumnami znajdowały się drewniane drzwi prowadzące do kaplicy.

Cd. wkładka nr 1

Sytuacja: Zespół cerkiewny jest usytuowany w południowo-wschodnim narożniku rynku; w narożu ulic wychodzących z rynku – ul. Górnej i Jarosławskiej. Składa się z cerkwi, kaplicy, dzwonnicy i plebani. Kaplica obecnie zlokalizowana w południowo-zachodnim narożniku założenia (jeszcze w I. 60 XX w. teren założenia był większy). Frontem zwrócona w kierunku północnym, tylną ścianą przylega do wtórnego budynku gospodarczego. Pierwotnie tylna ściana kaplicy była w ciągu muru otaczającego założenie, obecnie zachowana tylko jego część na wschód od kaplicy. Pozostałe ogrodzenie zespołu metalowe.

Materiały konstrukcja technika:

- ściany: ściany murowane z cegły, tynkowane
- stropy: podniebie kaplicy obite deseczkami
- podłoga: kaplica wybudowana na płycie betonowej

Rzut: Kaplica na rzucie nieregularnego prostokąta

Bryła i Elewacje: Klasycystyczny portyk obecnie otwarty, w porządku doryckim. Wsparty na czterech frontowych kolumnach, zamknięty tylną ścianą flankowaną parą półkolumn. Frontowe gładkie kolumny stoją bezpośrednio na betonowej płycie – formie stylbatu. Głowice składają się z listwy, ćwierćwałka i wklęsli. Podtrzymują uproszczone belkowanie - niski architrav, fryz uproszczonych tryglifów zakończone gzymsem; w skrajnej zachodniej metopie data 1923. Całość zwieńczona oprofilowanym frontonem. Kaplica przekryta dwuspadowym dachem pokrytym dachówką

Wnętrze: murowana mensa, w tylnej ścianie głęboka płycina zakończona półkoliście.

Instalacje: elektryczna,

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
ok. m ³	ok. m ²	kaplica	nieużytkowany
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
Przed 1969 r. poszerzono ul. Górną u jej wylotu na ul. Jarosławską kosztem terenu przy cerkwi – rozebrano mur na odcinku południowo-zachodnim, budynek w zachodnim narożniku oraz trójprzęślową bramę od ul. Jarosławskiej. W tym czasie rozebrano murki ograniczające schody do kaplicy oraz frontowe drzwi i ścianki boczne (?). W tym czasie kaplica uzyskała swój obecny wygląd. Kaplica zapewne remontowana razem z cerkwią po przejściu jej przez parafię rzymskokatolicką; zapewne wtedy też skuto napis z tympanonu (przed 1984 r.). remontowana pod koniec I. 90 XX w. (wtedy zapewne skuto datę 1623 widoczną jeszcze na zdjęciach z 1997 r.)		Stan budynku dobry.	
		20. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie	
		Odtworzenie zniszczonego napisu i daty.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Mapa katastralna Leżajska z 1853 r.

- Leżajsk, fragment nie datowanego planu wykonanego na potrzeby regulacji miasta po pożarze w 1906 r.

- Cerkiew, karta ewidencyjna tzw. „zielona”, oprac. podpis nieczytelny 1960 r.

- Cerkiew, karta ewidencyjna tzw. „zielona”, oprac. J. Tur 1969 r.

22. Bibliografia

- J. Kikta, *Pamiętka z widpustu w Leżajsku*, Jarosław - Leżajsk 1938
- P. Krasny, *Architektura cerkiewna na ziemiach ruskich Rzeczypospolitej 1596-1914*, Kraków 2003,
- A. Nałęcz, *Cerkwie greckokatolickie w diecezji przemyskiej po roku 1945*, Przemysł 1988,
- J. Półciwarteł, *Spółeczność ukraińska w Leżajsku i okolicy [w:] Dzieje Leżajska* pod red. Józefa Półciwarteł, Leżajsk 2003,
- Katalog zabytków sztuki w Polsce, Seria Nowa, t. III: Województwo Rzeszowskie, z. 4, *Leżajsk, Sokółów Małopolski i okolice*, pod red. Ewy Śnieżyńskiej-Stolotowej i Franciszka Stolota, IS PAN, Warszawa 1989
- H. Słowińska, *Ewangelizacyjna działalność Parafii pod wezwaniem Świętej Trójcy w Leżajsku (1400-2000)*, Leżajsk 2000,

23. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)

Leżajsk. Studium historyczno-urbanistyczne, mgr E. Rowińska PKZ Warszawa 1960 (Archiwum WUOZ Delegatura w Rzeszowie)

Cerkiew. Leżajsk ul. Jarosławska, Inwentaryzacja konserwatorska – fotograficzna, oprac. Józef Simcak (Archiwum NID OT Rzeszów)

24. Uwagi różne

25. Opracowanie karty ewidencyjnej (data i podpis)

tekst

Bartosz Podubny, 11.2011 r.
(data i podpis)

plany,
rysunki

Bartosz Podubny, 11.2011 r.
(data i podpis)

zdjęcia
fotograficzne

Bartosz Podubny, 10.2011 r.
(data i podpis)

miejsce przechowywania negatywów :

u autora

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1 wkładki

1. Miejscowość Leżajsk	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres KAPLICA ŚW. Jozafata Kuncewicza w zespole cerkwi	6. Zawartość wkładki Cd. pkt. 12 Autorzy; ikonografia, fotografie
2. Gmina m. Leżajsk		
3. Powiat leżajski		
4. Województwo podkarpackie		

Cd. pkt. 12 Autorzy

Ściany boczne także miały jakąś formę przegrody dzisiaj trudną od ustalenia (najprawdopodobniej były to niskie ścianki z oknami). Po II wojnie światowej, po opuszczeniu miasta przez ludność ukraińską, cerkiew przestała pełnić swoją pierwotną funkcję. W 1946 r. zespół cerkiewny objęła miejscowa parafia rzymskokatolicka. W 1955 r. zarządcą stała się Miejska Rada Narodowa a następnie PSS w Leżajsku, która świątynię zaadoptowała na magazyn produktów rolnych. Wieloletnie starania parafii farnej w Leżajsku o pozyskanie zespołu cerkiewnego przyniosły sukces dopiero w lutym 1981 r. 30 lipca 1981 r. świątynię poświęcił bp przemyski Ignacy Tokarczuk. Od tego czasu cerkiew pełni funkcję kościoła filialnego.

Каплиця св. Йосафата (1923)

Wkładkę złożył: (data i podpis) 11.2011 r., Bartosz Podubny

Elewacja wschodnia

Elewacja zachodnia

Reprodukcja za:
J. Kikta, *Pamiętnik z widoków w Leżajsku...*

Elewacja tylnia

Belkowanie

Ściana tylnia

Podniebie